

Γράφει ο Θεόδωρος Σακελλαρόπουλος
Καθηγητής, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Περιεχόμενα

σελ. 1-2

Θεόδωρος Σακελλαρόπουλος
Πολιτικές για τον Ευρωπαϊκό
Κοινωνικό Χώρο

σελ. 3-4

Δημήτρης Βενιέρης
Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική:
μεταξύ αδυναμίας και απροθυμίας

σελ. 5-6

Γιάννης Κουζής
Ευρώπη και Εργασία

σελ. 6-7

Δέσποινα Παπαδοπούλου
Ελλάδα, Ευρώπη και Μετανάστευση

σελ. 8-9

Χαράλαμπος Οικονόμου
Η Πολιτική Υγείας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και οι επιπτώσεις της στα συστήματα υγείας των χωρών μελών.

σελ. 10-11

Ανδρέας Φερώνας
Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική Απασχόλησης: Δώδεκα Χρόνια Μετά

ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΧΩΡΟ

Οι πολιτικές για την κοινωνική Ευρώπη που βρίσκονται στη βάση του επιστημονικού πεδίου που ονομάζεται “Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική” με την ευρεία έννοια τροφοδοτούνται από δύο μεγάλες «κινητήριες» δυνάμεις. Η πρώτη είναι η ίδια η διαδικασία της περιφερειακής οικονομικής ενοποίησης που προκαλεί φόβους για “κοινωνικό ντάμπινγκ”. Η δεύτερη δύναμη συνδέεται με τη νομιμοποίηση του Ευρωπαϊκού εγχειρήματος και εκφράζει την απαίτηση των Ευρωπαίων πολιτών για ισότητα κοινωνικών δικαιωμάτων.

Και οι δύο αυτές δυνάμεις ωθούσαν και ωθούν στη διαμόρφωση κεντρικών, από τις Βρυξέλλες εκπορευόμενων, πολιτικών, που είναι σε θέση να διαπλάσουν τον Ευρωπαϊκό κοινωνικό χώρο. Συνδικάτα, κοινωνικά προσανατολισμένες πολιτικές δυνάμεις και ενεργοί Ευρωπαίοι πολίτες τάσσονται υπέρ αυτού του είδους παρέμβασης. Είναι αυτονόητο ότι αυτή η κεντρική παρέμβαση χρειάζεται εργαλεία και μηχανισμούς που δημιουργούν δίκαιο και θεσμούς, εξοπλίζουν τα κοινωνικά δικαιώματα με νομική ισχύ, εμπεριέχουν το στοιχείο της αγωγιμότητας και επιφυλάσσουν σημαντικό ρόλο στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο.

Αντίθετα, οι πολιτικές και κοινωνικές δυνάμεις στην Ευρώπη που είναι προσανατολισμένες κυρίως στην οικονομία και εκφράζουν τα συμφέροντα των επιχειρήσεων τάσσονται υπέρ αποκεντρωμένων πολιτικών. Δέχονται σιωπηρά τα φαινόμενα κοινωνικού ντάμπινγκ, της ελεύθερης μετανάστευσης των παραγωγικών συντελεστών και την απουσία όποιων κοινωνικών ρυθμίσεων, με εξαίρεση αυτών που αφορούν τον αθέμιτο ανταγωνισμό.

Οι “ήπιες” πολιτικές του ανοιχτού και εθελοντικού συντονισμού που υιοθετήθηκαν από τα τέλη της προηγούμενης δεκαετίας στην απασχόληση, την κοινωνική ενσωμάτωση, τις συντάξεις, την υγεία κ.λπ., ανεξάρτητα από το βαθμό “ωρίμανσης” τους, εκφράζουν ένα συμβιβασμό μεταξύ των δύο παραπάνω τάσεων.

Στόχος του Ενημερωτικού Δελτίου είναι προώθηση του διαλόγου και της ενημέρωσης σε όλο το φάσμα των πεδίων της κοινωνικής πολιτικής.

Το Δελτίο δημοσιεύσει σύντομα κείμενα, ανακοινώσεις ερευνητικών προγραμμάτων, σχόλια γύρω από την τρέχουσα επικαιρότητα στο χώρο της κοινωνικής πολιτικής και συναφές υλικό. Τα κείμενα/σχόλια προς δημοσίευση δεν θα πρέπει να υπερβαίνουν τις 1000 λέξεις και οι ανακοινώσεις ερευνητικών προγραμμάτων τις 400 λέξεις και η αποστολή θα πρέπει να γίνεται ηλεκτρονικά στις διευθύνσεις των υπευθύνων επικοινωνίας.

Υπεύθυνοι Επικοινωνίας:

Σοφία Βιδάλη

sophievidali@yahoo.gr

Χριστόφορος Σκαμνάκης

cskmnak@socadm.duth.gr

Δημιουργικό: Κέλυ Μπρούμα-Πολυζωΐδου

Χωρίς να δημιουργούν δεσμευτικές έννομες σχέσεις προωθούν την ιδέα της κοινωνικής Ευρώπης μέσα από την υιοθέτηση κοινών στόχων. Δεν υποχρεώνουν τα κράτη μέλη να εφαρμόσουν κοινές πολιτικές, δεν συγκροτούν κοινούς μηχανισμούς αναδιανομής πόρων όπως συμβαίνει με τις κοινωνικές πολιτικές σε εθνικό επίπεδο. Συμβάλλουν επιφανειακά στη νομιμοποίηση της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης αλλά δεν δημιουργούν ωστόσο “κοινά” Ευρωπαϊκά κοινωνικά δικαιώματα.

Έτσι, το περίφημο Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Μοντέλο (ΕΚΜ) συνεχίζει να παραμένει ένας ευγενής και φιλόδοξος στόχος σε επίπεδο ρητορείας και διακηρύξεων. Το ΕΚΜ επιβεβαιώνει τις κοινές αξίες και αρχές που λίγο πολύ βρίσκονται στη βάση συγκρότησης των εθνικών κοινωνικών κρατών. Δικαιολογημένα πολλοί αμφισβητούν τη θεσμική του υπόσταση και αναφέρονται σε περισσότερα του ενός Ευρωπαϊκά κοινωνικά μοντέλα, επιζητώντας να τονίσουν τη θεσμική διαφορετικότητα και ποικιλομορφία των εθνών της Ευρώπης.

Πολιτικοί επιστήμονες εκκινώντας από τη ίδια αφετηρία, διατύπωσαν τη θέση ότι η Ευρώπη διαθέτει “Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική”, μόνο που αυτή είναι πολυεπίπεδη, καθώς συμπεριλαμβάνει όχι μόνο το νομικό κοινωνικό πλαίσιο (συνθήκες, κανονισμούς, οδηγίες κ.λπ.) που έχει διαμορφώσει η Ε.Ε., αλλά και τα επιμέρους κοινωνικά καθεστώτα που ισχύουν σε κάθε κράτος μέλος, καθώς και τις μεταξύ τους αλληλοσχέσεις. Αυτή η οπτική ίσως είναι χρήσιμη για την περιγραφή και ερμηνεία του τύπου και της δομής του κοινωνικού ιστού γενικά που διαμορφώνεται σήμερα στον Ευρωπαϊκό χώρο. Είναι επίσης χρήσιμη και ωφέλιμη για την ερμηνεία της ανθεκτικότητας των κοινωνικών δομών των Ευρωπαϊκών κρατών “ως άθροισμα” καθώς και της αποτελεσματικότητάς τους να αντιμετωπίσουν τους κοινωνικούς κινδύνους και τα φαινόμενα κοινωνικού ντάμπινγκ που απορρέουν από την οικονομική ενοποίηση. Δεν είναι όμως σε θέση να δώσουν στους Ευρωπαίους πολίτες το αίσθημα της ισότητας στην απόλαυση των κοινωνικών δικαιωμάτων και να θεμελιώσουν την κοινωνική ιδιότητα του Ευρωπαίου πολίτη. Μια Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική απαιτεί πολύ περισσότερα από την αμοιβαία μάθηση, τη μεταφορά καλών πρακτικών και τις Μεθόδους Ανοιχτού Συντονισμού. Αυτό είναι το πεδίο από το οποίο πρέπει να αναμένονται νέες πρωτοβουλίες και πολιτικές που θα διαμορφώσουν την κοινωνική Ευρώπη.

Γράφει ο Δημήτρης Βενιέρης
Αναπληρωτής Καθηγητής Κοινωνικής Πολιτικής
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ: μεταξύ αδυναμίας και απροθυμίας

Η «έννοια» Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική (ΕΚΠ) συνδέεται με τη διερεύνηση ζητημάτων όπως η επιβίωση του ευρωπαϊκού οράματος και η ανάγκη υπερεθνικής κοινωνικής αλληλεγγύης. Συναρτάται με τη μελέτη διαδικασιών όπως η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και η υπερεθνική αναδιανομή πόρων. Απηχείται κοινές ευρωπαϊκές κοινωνικές αξίες και διαγράφει το ρόλο των Ευρωπαϊκών θεσμών. Υποκρύπτει έναν, δυνάμει, ρόλο νομιμοποίησης της ευρωπαϊκής ενοποίησης και της ευρωπαϊκής ταυτότητας. Αποκρυσταλλώνει όμως σε πολιτικό και θεσμικό επίπεδο αδυναμία και απροθυμία δράσης. Η ΕΚΠ θεωρητικά ενσωματώνει τρεις κυρίως μορφές παρέμβασης. Πρώτον, της ρύθμισης με σκοπό τη βελτίωση της ευρωπαϊκής κοινωνικής συνοχής – παραδείγματος χάριν, μέσω ενιαίων κοινωνικών δικαιωμάτων. Δεύτερον, της προοδευτικής ‘φορολόγησης’ των ευρωπαϊκών χωρών για αναδιανομή υπέρ των φτωχότερων περιφερειών – παραδείγματος χάριν μέσω υπερεθνικών αναπτυξιακών προγραμμάτων. Τρίτον, της διαχείρισης κοινωνικών ζητημάτων εξευρωπαϊσμού με οικονομικό αντίκτυπο – παραδείγματος χάριν, ισότητα πρόσβασης στην ενιαία αγορά εργασίας, διαδοχική ασφάλιση, μετανάστευση, περιβάλλον.

Στην πραγματικότητα, ο όρος «Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική» χρησιμοποιείται καταχρηστικά και κατά συνθήκη, με ισχυρές δόσεις αισιοδοξίας ή και αμετροέπειας. Και τούτο διότι η μελέτη της πραγματικότητας καταλήγει στη βάσιμη αμφισβήτηση και των τριών διαστάσεων του όρου. Της «Ευρωπαϊκής» με όρους εμβέλειας και ποιότητας αξιών. Της «Κοινωνικής» με όρους κοινωνικής έκβασης. Της «Πολιτικής» με όρους στρατηγικής και συστηματικότητας. Διαστάσεις οι οποίες υπόκεινται σε μια μακρά σειρά θεωρητικούς συμβιβασμούς και πρακτικούς περιορισμούς.

Στην ουσία, ο όρος αναφέρεται σε υπερεθνικές

ρυθμίσεις που προέρχονται από διεθνείς οργανισμούς. Στην πράξη, οι οργανισμοί που κατεξοχήν καλλιεργούν και διαμορφώνουν μορφές υπερεθνικής κοινωνικής πολιτικής στην Ευρώπη είναι κυρίως η Ευρωπαϊκή Ένωση και το Συμβούλιο της Ευρώπης. Στην πρώτη περίπτωση, η Ευρωπαϊκή Ένωση εισήγαγε θεσμικούς και συνένωσε πολιτικούς πόρους στο πλαίσιο μιας διαδικασίας ευρωπαϊκής οικονομικής ενοποίησης. Στη δεύτερη περίπτωση, το Συμβούλιο της Ευρώπης καλλιέργησε συστηματικά την έννοια των ‘ευρωπαϊκών κοινωνικών δικαιωμάτων’. Σε καμία όμως περίπτωση, η οικοδόμηση ενός βασικού πλαισίου ευρωπαϊκής κοινωνικής νομοθεσίας, εμπνευσμένου από τις αξίες και τα πρότυπα της πλέον αναπτυγμένης περιοχής του πλανήτη, δεν αναδείχθηκε ως πραγματική επιδίωξη. Επιδίωξη για την επίτευξη μιας ουσιαδέστερης ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, που θα αποσκοπεί σε μια κοινωνική εναρμόνιση. Επιδίωξη για την ενδυνάμωση των αντιστάσεων απέναντι στις παγκόσμιες τάσεις για κοινωνική απορρύθμιση. Επιδίωξη, εν τέλει, για την σύγκλιση των εθνικών συστημάτων κοινωνικών προστασίας και ενιαία βασική κοινωνική πολιτική.

Η πολυσύνθετη διαδικασία της ευρωπαϊκής ενοποίησης υιοθετήθηκε μεταπολεμικά ως το κυρίαρχο ευρωπαϊκό όραμα του δυτικού καπιταλισμού με παράλληλους, αλλά μη ισοδύναμους στόχους: πολιτικούς – φιλελεύθερη δημοκρατία, οικονομικούς – ανταγωνιστικότητα και μεγέθυνση σε συνθήκες ελεύθερης αγοράς, και κοινωνικούς – ευημερία και ανάπτυξη. Η διαδικασία αυτή συστηματοποιήθηκε μέσω των υπερεθνικών οργανισμών. Διακρίνεται από κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Πρωθείται με διαφορετικές ταχύτητες σε επιμέρους τομείς προκειμένου είτε να αντιμετωπίσει συνθετικά ζητήματα προτεραιότητας ώριμα για κοινή διεύθυνση, είτε να μεταθέσει χωρίς τριγμούς στο μέλλον εκείνα που δεν πληρούν αυτές τις

προδιαγραφές. Πρόβλημα είναι το γεγονός ότι η μετάθεση αντιμετώπισης των προβλημάτων είναι συνηθέστερη της αποτελεσματικής διευθέτησης τους.

Η υπερεθνική εναργής συνεργασία σε βασικούς τομείς οικονομικής πολιτικής δεν συνοδεύθηκε έγκαιρα από ουσιώδη ενεργοποίηση σε κεντρικούς τομείς κοινωνικής πολιτικής. Αυτή η διαρθρωτική ασυμμετρία απέφερε επώδυνα πολιτικά και κοινωνικά ελλείμματα. Αφενός μεν καθήλωσε τις διεργασίες πολιτικής νομιμοποίησης, κοινωνικής συμμετοχής και δημοκρατικού ελέγχου. Αφετέρου δε επικούρησε την ανεξέλεγκτη εξάπλωση κοινωνικών δεινών ασύμβατων με τις προσδοκίες που καλλιεργούσε το «ευρωπαϊκό όραμα» και τις υποσχέσεις που προσυπέγραφε η «ευρωπαϊκή ολοκλήρωση». Τα ζητήματα κοινής κοινωνικής πολιτικής παρέμειναν –προκλητικά και αδικαιολόγητα σε ορισμένες περιπτώσεις– στις χαμηλότερες θέσεις της πολιτικής ατζέντας. Κύριο μέλημα της ΕΚΠ ανεδείχθη η άμβλυση των κοινωνικών επιπτώσεων της ενιαίας αγοράς εργασίας και η αποτροπή του περιβόητου «κοινωνικού ντάμπινγκ». Μια πρακτική που αντανάκλα τη μονοδιάστατη τεχνοκρατική αντίληψη μιας λεόντειας σχέσης μεταξύ οικονομίας και κοινωνίας αλλά και την έλλειψη ουσιαστικής αλληλεγγύης των πλουσιότερων προς τις φτωχότερες χώρες.

Η φαινομενική σπουδή ενσωμάτωσης κοινωνικών στόχων τα τελευταία είκοσι χρόνια εγκλωβίζεται στην πολιτική ατομία και αναπαράγει κοινωνική αναποτελεσματικότητα. Ελλείπουν οι θεσμικές υποδομές, η κοινωνική στρατηγική, η πολιτική βούληση και οι

αναδιανεμητικοί μηχανισμοί. Παράλληλα, η εκτεταμένη και αλόγιστη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης γιγάντωσε τόσο τις ανισότητες μεταξύ των χωρών-μελών, όσον και τα εμπόδια για άσκηση ενιαίας βασικής κοινωνικής πολιτικής. Σε κάθε περίπτωση, η δικαιοδοσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης –πολλώ δε μάλλον του Συμβουλίου της Ευρώπης– στους κύριους τομείς που επηρεάζουν την κοινωνική ανάπτυξη και ευημερία παραμένει είτε επιλεκτικά ανεπαρκής, είτε πολιτικά συμβολική. Επί της ουσίας, η κοινωνική πολιτική παραμένει δέσμια της αρχής της επικουρικότητας, ένα ζήτημα εθνικής κυριαρχίας και εθνικής κοινωνικής συνοχής, άρα αρμοδιότητα των εθνικών κυβερνήσεων και κύριο διακύβευμα των εθνικών εκλογών. Την ίδια στιγμή όμως, εμφανίζεται και ως ένα βασικό θύμα των ανεξέλεγκτων υπερεθνικών οικονομικών εξελίξεων.

Κατά συνέπεια, η πορεία και η διαμόρφωση της Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Πολιτικής είναι μια συνάρτηση αδυναμίας και απροθυμίας. Διαγράφεται ως μια ελάχιστη πολιτική ελαχίστων και διακατέχεται από έντονα συμπτώματα πολιτικού αυτισμού. Οι εξαιρέσεις αφορούν πεδία κοινωνικής χροιάς που συσχετίζονται με τους όρους λειτουργίας της ενιαίας αγοράς. Η αδυναμία νομιμοποίησης, η απροθυμία προαγωγής και το ιδιότυπο μίγμα αξιών της συνθέτουν τα αίτια υπανάπτυξης της ως κοινωνικής παρέμβασης. Ερμηνεύουν το φτωχό εύρος και τη χαμηλή ένταση πολιτικής δράσης της. Ταυτόχρονα ατυχώς, η υπερεθνική διείσδυση της καπιταλιστικής οικονομίας διαβρώνει τα θεμέλια της εθνικής κοινωνικής πολιτικής, μετασχηματίζει τη φύση της κοινωνικής παροχής και εκφυλίζει την ποιότητα της κοινωνικής προστασίας.

Γράφει ο Γιάννης Κουζής
Αναπληρωτής Καθηγητής, Πάντειο Πανεπιστήμιο

ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑ

Οι εξελίξεις στο πεδίο των εργασιακών σχέσεων στην Ευρώπη είναι συνάρτηση τριών παραμέτρων που συνδέονται με επιλογές εθνικού, κοινοτικοευρωπαϊκού και ευρύτερου διεθνούς χαρακτήρα. Η κυριαρχία του νεοφιλελεύθερου δόγματος κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες, που ανέδειξε ως αδιαπραγμάτευτη προτεραιότητα τον ανταγωνισμό των επιχειρήσεων και την απελευθέρωση των αγορών, οδήγησε κατ'αρχήν σε εθνικές εργασιακές πολιτικές επιμέρους χωρών στην Ένωση και σε παρεπόμενες πρακτικές που υιοθετήθηκαν για να αποτελέσουν στο εξής κοινοτικές πολιτικές (πχ συμφωνία στη Volkswagen για τετραήμερη εργασία, ολλανδικό μοντέλο για μερική απασχόληση, σκανδιναβικό μοντέλο flexicurity). Οι πολιτικές εργασιακών σχέσεων δεν απορρέουν κατά κύριο λόγο από κοινοτικές οδηγίες με περιεχόμενο αμιγώς εργασιακό. Αυτές έχουν αποσπασματικό χαρακτήρα και αναφέρονται συνήθως σε μακρόχρονους θεσμούς σε εθνικό επίπεδο για τους οποίους αναγνωρίζεται ένα ελάχιστο πλαίσιο δικαιωμάτων με κύριο προσορισμό τις χώρες χαμηλών δικαιωμάτων ή και εκείνες που εισάγουν για πρώτη φορά αντίστοιχους θεσμούς στην κατεύθυνση μιας ευρύτερης εναρμόνισης (υγιεινή και ασφάλεια, προστασία από ομαδικές απολύσεις, μερική απασχόληση, συμβάσεις ορισμένου χρόνου, δανεισμός). Αντιθέτως, η ένταση των νέων πολιτικών για την εργασία προκύπτουν από γενικότερες πολιτικές όπως τα κριτήρια νομισματικής σύγκλισης, το Σύμφωνο Σταθερότητας, η πιθανή αναγνώριση της αρχής του «πλήρους και ανόθευτου ανταγωνισμού» της εκκρεμούσας Ευρωπαϊκής Συνταγματικής Συνθήκης, η οδηγία Bolkenstein για την απελευθέρωση των υπηρεσιών εφόσον είχε ψηφισθεί. Ωστόσο, το κύριο βάρος των πολιτικών της Ένωσης για την εργασία οφείλεται στις πολιτικές που έχει υιοθετήσει για

την απασχόληση από τις αρχές της δεκαετίας του '90 με τις νεοφιλελεύθερες συνταγές του Λευκού Βιβλίου για την Ανάπτυξη, την Ανταγωνιστικότητα και την Απασχόληση και τις μετέπειτα Συνόδους Κορυφής που διαμόρφωσαν τις ευρωπαϊκές πολιτικές για την απασχόληση, οι οποίες υπηρέτησαν τον στόχο της ανταγωνιστικότητας και της ριζικής μεταρρύθμισης της ευρωπαϊκής αγοράς εργασίας με άξονα τη μείωση του εργασιακού κόστους και με βασικό εργαλείο την ευελιξία στις εργασιακές σχέσεις. Αυτές οι πολιτικές, εκτός από το γεγονός ότι δεν απέφυγαν τα υψηλά ποσοστά της επίσημης ανεργίας, ενισχύοντας όλες τις μορφές ευελιξίας απασχόλησης, των ωραρίων και των αμοιβών, οδήγησαν τις κοινωνίες σε εκτεταμένη ανασφάλεια εισοδήματος και απασχόλησης αυξάνοντας επικίνδυνα τα φαινόμενα της νέας φτώχειας, πολιτικές που δογματικά επιβάλλονται σήμερα με μεγαλύτερη ένταση υπό το άλλοθι της πρόσφατης κρίσης. Την τελευταία τριετία, μάλιστα, επιχειρείται και ο επικαλούμενος εκσυγχρονισμός της εργατικής νομοθεσίας με το σχετικό Πράσινο Βιβλίο που ενισχύει τα στοιχεία του εμπορικού δικαίου στους κόλπους του εργατικού δικαίου και την μετατροπή του σε δίκαιο της απασχόλησης χαλαρώνοντας το πλαίσιο προστασίας από τις απολύσεις με αντάλλαγμα μια ασαφή και αβέβαια επανένταξη στην αγορά εργασίας (flexicurity) μετακυλίνοντας το βάρος της ευθύνης από τις επιχειρήσεις στο κοινωνικό σύνολο. Την ίδια περίοδο, παρά την υψηλή ανεργία, ανοίγει η συζήτηση για το 65ωρο και τη δυνατότητα περαιτέρω αύξησης του πραγματικού εργασιμίου χρόνου κατά το βρετανικό παράδειγμα. Παρά το ευτυχές γεγονός ότι η απόπειρα αυτή δεν καρποφόρησε, θα πρέπει να επισημανθεί ότι αυτά τα επιμηκυμένα ωράρια αποτελούν ήδη πραγματικότητα στην Ευρώπη και απλώς

επιζητείται η συχνότερη εφαρμογή τους. Και αυτό γιατί η συζήτηση γίνεται για το αν θα γίνεται υπέρβαση του εβδομαδιαίου 48ωρου ΩΣ ΜΕΣΟΥ ΟΡΟΥ σε διάστημα 4 μηνών αφού αυτό μπορεί κάλλιστα να συμβαίνει σε μικρότερη χρονική κλίμακα. Έτσι λοιπόν, και στην Ελλάδα γίνεται και σήμερα χρήση της 60ωρης εργασίας με τον ανώτατο αριθμό υπερωριών της πενθήμερης απασχόλησης ή και της 72ωρης(υπό προϋποθέσεις) 6ήμερης εργασίας εφόσον δεν γίνεται συνολική υπέρβαση του 48ωρου μέσου όρου σε διάστημα τετραμήνου. Το ίδιο μπορεί να συμβαίνει και με τις ευέλικτες διευθετήσεις του 40ωρου και τις αυξομειώσεις του με τα παρατεταμένα 50ωρα του Ν.3385/05, και τα προισχύσαντα 60ωρα των Ν.2639/98 και 2874/00. Η κατάσταση αυτή αναδεικνύει την ανάγκη για μια επιθετική παρέμβαση των δυνάμεων της εργασίας στην κατεύθυνση της γενικευμένης και ριζικής μείωσης του εργασιμου χρόνου ως μέσου δικαιότερης κατανομής του πρωτογενώς παραγόμενου πλούτου λόγω και του σημαντικά μειωμένου αναγκαίου χρόνου εργασίας που συνεπάγεται η ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων. Το μέτρο αυτό επίσης, διαμορφώνει και νέους όρους για την έννοια της πλήρους απασχόλησης. Τέλος η Ευρώπη, θα πρέπει να προβάλλει δυναμικά το ιστορικό κοινωνικό της μοντέλο στην προοπτική της εναλλακτικής παγκοσμιοποίησης αντί να θεωρεί ως μειονέκτημα το συγκριτικά υψηλό της επίπεδο δικαιωμάτων έναντι των ΗΠΑ που, κυριαρχώντας σήμερα σε παγκόσμια κλίμακα, αρνούνται να αναγνωρίσουν τα ελάχιστα δικαιώματα που συνεπάγεται η μη επικύρωση, από μέρους τους, των θεμελιωδών διεθνών συμβάσεων για την παιδική και την καταναγκαστική εργασία, τον συνδικαλισμό, τις συλλογικές διαπραγματεύσεις και τις διακρίσεις στους χώρους δουλειάς.

Γράφει η Παπαδοπούλου Δέσποινα

ΕΥΡΩΠΗ, ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

Οι εξελίξεις στον τομέα της μετανάστευσης και της μεταναστευτικής πολιτικής σ' ένα πρώτο επίπεδο συνδέονται με τη Συνθήκη της Λισσαβόνας και με τις πολιτικές των παραδοσιακών στη μετανάστευση ευρωπαϊκών χωρών. Σαν βασική διαπίστωση αποκομίζουμε τα τελευταία χρόνια την αντιφατική αλλά και συμπληρωματική πορεία κατεύθυνσης των μεταναστευτικών πολιτικών. Η μεν Ευρωπαϊκή Ένωση προσπαθεί να χαράξει κοινές πολιτικές και κοινούς άξονες για τις πολιτικές απέναντι στους μετανάστες που εισέρχονται και εγκαθίστανται στην Ευρώπη, τα δε εθνικά κράτη, περιορισμένα από τις ιστορικές, κοινωνικές και πολιτικές συγκυρίες που τα χαρακτηρίζουν, προσπαθούν να κατευνάσουν τις κοινωνικές αντιδράσεις από τη μεταναστευτική παρουσία, να διατηρήσουν την κοινωνική συνοχή και να περιορίσουν το εκλογικό κόστος. Στις καλές ευρωπαϊκές πρακτικές εύκολα κανείς αναγνωρίζει μια συστηματική προσπάθεια διαχείρισης της παρουσίας και της συμμετοχής των μεταναστών στις εθνικές κοινωνίες, προσαρμοσμένη στις ιδιαιτερότητες της κάθε χώρας. Βέβαια σε όλο αυτό το εγχείρημα, δεν θα πρέπει να παραβλέψουμε την απουσία ενός αποδεδειγμένα και διαχρονικά πετυχημένου παραδείγματος διαχείρισης της μεταναστευτικής παρουσίας γεγονός που δυσκολεύει το έργο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και επιτάσσει ακόμα πιο έντονα ένα ξεκάθαρο ευρωπαϊκό μοντέλο διαφοροποιημένο απ' αυτό των ΗΠΑ και της αμερικάνικης ηπείρου.

Στην περίπτωση της Ελλάδας, η περίοδος 1998-2009, χαρακτηρίζεται από τη διαχρονική αύξηση των ποσοστών συμμετοχής και απασχόλησης του γηγενούς πληθυσμού, ενώ στην περίπτωση των αλλοδαπών, παρουσιάζεται μια ασθενής έως οριακή κάμψη των αντίστοιχων μεγεθών. Αντίθετα, και για τους δύο πληθυσμούς, παρουσιάζεται μια σημαντική συρρίκνωση των ποσοστών ανεργίας, η οποία πάντως, προκειμένου να συναχθούν πιο ασφαλή συμπεράσματα, απαιτεί μια περαιτέρω διερεύνηση με βάση την όλο και ταχύτερη εμφάνιση των νέων μορφών απασχόλησης καθώς

ΕΥΡΩΠΗ, ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

και την αυξανόμενη τάση για απασχόληση των αλλοδαπών ως αυτοαπασχολούμενοι. Ως προς την υφιστάμενη κατάσταση στην Ελλάδα θα πρέπει να τονίσουμε κατ' αρχήν ότι η εύκολη και αποτελεσματική πρόσβαση των μεταναστών στην αγορά εργασίας αντισταθμίζεται με τη δύσκολη και απαιτητική νομιμοποίηση τους. Από τη μία πλευρά, οι μετανάστες στην Ελλάδα εμφανίζονται με αντιστρόφως ανάλογη ανεργία με αυτή των γηγενών. Είμαστε η μοναδική χώρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση όπου οι δείκτες ανεργίας των μεταναστών είναι χαμηλότεροι από αυτοί των Ελλήνων. Από την άλλη πλευρά, οι τρεις πρόσφατες νομοθετικές προσπάθειες νομιμοποίησης των μεταναστών που έγιναν, μαζί με τη μερική αναθεώρηση του τελευταίου Νόμου 3536/2007, δεν έδωσαν τα αναμενόμενα αποτελέσματα γιατί τα κενά και οι αντιφάσεις του νόμου ήταν πάρα πολλές. Η τυπική ενσωμάτωση των οδηγίων επιτεύχθηκε μέσω του τελευταίου Νόμου 3386/2005, όμως, ουσιαστικά, οι δυνατότητες που προβλέπονται στα δύο αυτά κοινοτικά κείμενα παραμένουν ανενεργές, αφού ένα πλέγμα τυπικών και ουσιαστικών προϋποθέσεων δεν επιτρέπουν την υπαγωγή στο ένα ή στο άλλο καθεστώς, παρά μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις. Επίσης, όπως διαφαίνεται, η Ελλάδα κάνει χρήση της δυνατότητας επιβολής προσωρινών περιοριστικών όρων ως προς την αυτόματη πρόσβαση των υπηκόων των δύο νέων χωρών-μελών (Ρουμανία, Βουλγαρία) στην εγχώρια αγορά εργασίας.

Ωστόσο το θέμα των πολιτικών ένταξης των μεταναστών που διαμένουν μόνιμα στην ελληνική κοινωνία δεν φαίνεται να έχει ακόμη επιτευχθεί. Οι μετανάστες τελούν σε πολλές περιπτώσεις υπό ομηρία, αφού οι δυνατότητες πρόσβασης τους σε επίσημο καθεστώς διαμονής και εργασίας, αλλά και με μια προγραμματισμένη δράση με σκοπό ευρύτερα την κοινωνική ένταξή τους, παραμένουν πολύ περιορισμένες. Θα πρέπει να επισημανθεί μια σημαντική πτυχή του θέματος, η οποία έχει να κάνει με την προσβασιμότητα των μεταναστών δεύτερης γενιάς στην αγορά εργασίας. Σήμερα,

με την ολοκλήρωση των σπουδών, είτε της δευτεροβάθμιας ή της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, οι μετανάστες δεύτερης γενιάς, στην περίπτωση που οι γονείς δεν είναι νομιμοποιημένοι, δεν έχουν άλλη επιλογή από το να συνεχίσουν τη μη νόμιμη παραμόνιή τους στην Ελλάδα. Ενώ γεννιούνται, ήδη, μετανάστες τρίτης γενιάς, στην ελληνική μεταναστευτική πολιτική, η ειδική μέριμνα μέσα από τις νέες διατάξεις για τα ζητήματα της δεύτερης γενιάς εμφανίζουν σοβαρές ελλείψεις και μη κατοχύρωση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Τα παιδιά αυτά πολλές φορές γεννιούνται και ενηλικιώνονται στην Ελλάδα, δεν μιλούν άλλη γλώσσα πλην της ελληνικής και δεν διατηρούν παρά ελάχιστους δεσμούς με τις χώρες καταγωγής των γονέων τους. Παρόλα αυτά το καθεστώς διαμονής τους στην Ελλάδα παραμένει επισφαλές και προσωρινό, δημιουργώντας στην πραγματικότητα έλληνες πολίτες δύο ταχυτήτων. Στο εγγύς μέλλον και στο βαθμό που, για διάφορες αιτίες, η απορρόφηση τους στην αγορά εργασίας δεν αποδειχθεί το ίδιο ευχερές, όπως στην περίπτωση των γονέων τους, η διατήρηση των σημερινών προσκομμάτων σε ό,τι αφορά την προσβασιμότητα τους στην επίσημη απασχόληση, δεν αναμένεται, μόνο, να εντείνει τα φαινόμενα αδήλωτης εργασίας στις τάξεις τους, αλλά να προκαλέσει και σοβαρές κοινωνικές δυσλειτουργίες, όμοιες με αυτές που αντιμετωπίζουν οι κοινωνίες των βορείων χωρών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως είναι η Γαλλία, η Γερμανία και η Βρετανία.

Εν κατακλείδι, ο χώρος της μεταναστευτικής πολιτικής παρουσιάζει σοβαρές ελλείψεις και κενά τόσο στην Ευρώπη όσο και στην Ελλάδα. Η μετανάστευση αποτελεί ένα θέμα ωρολογιακή βόμβα στην καρδιά της Ευρωπαϊκής Ένωσης και παρόλες τις προαπτάθειες που έχουν γίνει για κοινή ευρωπαϊκή μεταναστευτική πολιτική, όλες προσκρούουν στους διαφορετικούς όρους συγκρότησης των εθνικών κρατών που πολύ δύσκολα μπορούν να παραμερισθούν στο εγγύς μέλλον.

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΥΓΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΤΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΥΓΕΙΑΣ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΜΕΛΩΝ

Η βασική κατεύθυνση που προσδιόρισε την ίδρυση και λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης ήταν αυτή της “ανοικτής προσέγγισης”, σύμφωνα με την οποία η συνεργασία και η κοινή δράση των χωρών της Δυτικής Ευρώπης για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση θα έπρεπε να επιχειρηθεί σταδιακά, δίνοντας προτεραιότητα σε τομείς όπου υπήρχαν οι προϋποθέσεις επιτυχίας. Ένας τέτοιος τομέας θεωρήθηκε ο τομέας της οικονομίας και η δημιουργία ενός ενιαίου οικονομικού χώρου αποτέλεσε πρωταρχικό στόχο. Αντίθετα, η κοινωνική διάσταση της ενοποίησης τέθηκε σε δεύτερη μοίρα.

Στο πλαίσιο αυτό, οι ιδρυτικές Συνθήκες της Ένωσης δεν επιδείχναν συγκεκριμένες διατάξεις που να κατοχυρώνουν νομικά την αρμοδιότητά της στον υγειονομικό τομέα, με συνέπεια την αδυναμία διαμόρφωσης ενός ολοκληρωμένου πλαισίου άσκησης πολιτικής υγείας. Ωστόσο, ορισμένες διατάξεις τους αναφέρονταν έμμεσα σε ζητήματα δημόσιας υγείας, στο βαθμό που αυτό ήταν αναγκαίο ως συνέπεια των πρωταρχικών οικονομικών δραστηριοτήτων της Κοινότητας. Μεταξύ αυτών ήταν η υγιεινή και ασφάλεια στους χώρους εργασίας, η ασφαλιστική κάλυψη των μετακινούμενων εργαζομένων, η προστασία από τις ιονίζουσες ακτινοβολίες και η ελεύθερη διακίνηση και κυκλοφορία των φαρμάκων, της βιοϊατρικής τεχνολογίας, της ασφάλισης υγείας και των επαγγελματιών υγείας.

Το άρθρο 129 της Συνθήκης του Μάαστριχτ, όπως στη συνέχεια τροποποιήθηκε από το άρθρο 152 της Συνθήκης του Άμστερνταμ, παραχώρησε για πρώτη φορά στην Ένωση νομική αρμοδιότητα στον τομέα της δημόσιας υγείας και συνέβαλλε στην ανάπτυξη σχετικών προγραμμάτων δράσης. Όμως το πεδίο της οργάνωσης και χρηματοδότησης των υπηρεσιών υγείας παρέμεινε εκτός Κοινοτικής αρμοδιότητας, καθώς, σύμφωνα με την αρχή της

επικουρικότητας, η λειτουργία των συστημάτων υγείας βρίσκεται στην αποκλειστική αρμοδιότητα των εθνικών πολιτικών.

Το γεγονός αυτό, οδήγησε σε μια βασική αντίφαση η οποία έγκειται στη μη συμπερίληψη των υπηρεσιών υγείας στη Συνθήκη τη στιγμή που επιμέρους πολιτικές της Ένωσης έχουν αναπόφευκτα επίπτωση στην παροχή και χρηματοδότηση των υπηρεσιών υγείας. Εμφανίζεται ένας συμφυής δυισμός όπου η αρχή της επικουρικότητας και η εθνική διάσταση των συστημάτων υγείας έρχεται σε αντίθεση με τους στόχους της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Αγοράς. Η ελεύθερη διακίνηση των ατόμων, των αγαθών, των υπηρεσιών και των κεφαλαίων που κατοχυρώνονται σε διάφορες διατάξεις των Συνθηκών της Ένωσης, μεταφράζονται στον υγειονομικό τομέα σε ελεύθερη κυκλοφορία των επαγγελματιών υγείας, των ασθενών, των φαρμακευτικών προϊόντων, των ιατρικών συσκευών, της ασφάλισης υγείας και των επενδύσεων. Συνεπώς η σχέση μεταξύ των υπηρεσιών υγείας ως ένας σημαντικός παράγοντας των εθνικών οικονομιών και της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Αγοράς εμφανίζεται ιδιαίτερα πολύπλοκη. Επιπροσθέτως, η επιδίωξη παροχής αποδοτικών, αποτελεσματικών και ποιοτικών υπηρεσιών υγείας από όλα τα κράτη μέλη, η οποία τελευταία αποτελεί βασικό πρόταγμα της Ένωσης και είναι σημαντική συνιστώσα επιτυχούς εφαρμογής προγραμμάτων δημόσιας υγείας, θέτει το ζήτημα της πρόβλεψης αντίστοιχων διατάξεων στη Συνθήκη.

Το κενό στο υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο κλήθηκε να καλύψει το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο με τις αποφάσεις του σε συγκεκριμένες προσφυγές οι οποίες αφορούσαν ζητήματα ελεύθερης κυκλοφορίας των ασθενών, του χρόνου εργασίας των επαγγελματιών υγείας και του κατά πόσο οι υπηρεσίες υγείας

υπάγονται στις διατάξεις της εσωτερικής αγοράς περί ανταγωνισμού και δημόσιων προμηθειών. Συνέπεια των αποφάσεων αυτών ήταν η ανάπτυξη ενός εκτενούς διαλόγου και προβληματισμού τόσο στην ακαδημαϊκή κοινότητα όσο και στα Κοινοτικά θεσμικά όργανα, τα όργανα των επιμέρους επιπέδων διακυβέρνησης καθώς και τους φορείς της κοινωνίας των πολιτών, σχετικά με τον κίνδυνο που υπάρχει η κοινωνική αρχή της αλληλεγγύης η οποία χαρακτηρίζει τα Ευρωπαϊκά συστήματα υγείας να υποκατασταθεί από την αγοραία αρχή του ανταγωνισμού.

Η εφαρμογή της Ανοικτής Μεθόδου Συντονισμού στη μακροχρόνια φροντίδα και την υγειονομική περίθαλψη των ηλικιωμένων αποτέλεσε μια δεύτερη απάντηση στο πρόβλημα, με αμφίβολα ωστόσο αποτελέσματα, αποφεύγοντας την υιοθέτηση της κλασικής Κοινοτικής μεθόδου των υποχρεωτικών κανόνων, υπέρ των ήπιων εργαλείων πολιτικής που βασίζονται στο διάλογο, την εθελοντική δράση και τη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών και τα οποία θεωρούνται περισσότερο δόκιμα για συνθήκες που χαρακτηρίζονται από διαφορετικότητα και εθνικές ιδιαιτερότητες.

Η κατάσταση που περιγράφηκε σύντομα παραπάνω υποδηλώνει τη δυστοκία της Ευρωπαϊκής Ένωσης να αναπτύξει μια συνεκτική πολιτική υγείας. Οι αιτίες για αυτό μπορούν να αναζητηθούν στην εμπλοκή διαφορετικών θεσμικών οργάνων και ομάδων που επιφορτίζονται με διαφορετικές ευθύνες και διαφορετικό εύρος αρμοδιοτήτων, σε ένα σύστημα λήψης αποφάσεων το οποίο έχει χαρακτηριστεί ως λαβύρινθος ή ως κινούμενο εκκρεμές. Η κατάτμηση εξουσίας και αρμοδιοτήτων έχει ως αποτέλεσμα η πολιτική υγείας να προσδιορίζεται στη βάση επίτευξης πολυεπίπεδων συμβιβασμών, όπου ο κάθε εμπλεκόμενος προσπαθεί να κατοχυρώσει ένα τμήμα των επιδιώξεών του.

Γράφει ο Ανδρέας Φερόνας
Λέκτορας, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΔΩΔΕΚΑ ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ

Η πολιτική απασχόλησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης εκφράζεται τα τελευταία 12 χρόνια από την Ευρωπαϊκή Στρατηγική Απασχόλησης (ΕΣΑ). Η ανάπτυξη της ήταν το αποτέλεσμα μιας προοδευτικής διαδικασίας, που κατέληξε στην θεσμοθέτησή της με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ το 1997 και την επίσημη έναρξη της λειτουργίας της λίγους μήνες αργότερα με το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Λουξεμβούργου. Τρία χρόνια αργότερα το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας (2000) την ενσωμάτωσε στη συνολική στρατηγική της Λισσαβόνας και την ανέδειξε ως ένα από τα βασικά εργαλεία για την επίτευξη του φιλόδοξου στρατηγικού στόχου που έθεσε: «...να καταστεί η ΕΕ η πιο ανταγωνιστική και δυναμική, βασισμένη στη γνώση, οικονομία στον κόσμο, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή» (European Council, 2000). Με τον τρόπο αυτό, η ΕΣΑ κατέστη ο βασικός πυλώνας της Στρατηγικής της Λισσαβόνας για την απασχόληση και πιο συγκεκριμένα για την επίτευξη περισσότερων και καλύτερων θέσεων εργασίας.

Ο τρόπος λειτουργίας της ΕΣΑ στηρίζεται σε μια διαδικασία που είναι ευρύτερα γνωστή ως Ανοικτή Μέθοδος Συντονισμού (ΑΜΣ). Πρόκειται για μια ανοικτή διαδικασία που δεν περιλαμβάνει νομοθετικές εξουσίες και κυρώσεις, στηρίζεται στην εθελοντική συμμετοχή των κρατών μελών (ΚΜ), ενθαρρύνει την ανταλλαγή καλών πρακτικών και εμπειριών και επιφυλάσσει για την Επιτροπή έναν υποστηρικτικό και συντονιστικό ρόλο. Στα βασικά της στοιχεία περιλαμβάνονται ο καθορισμός σε Ευρωπαϊκό επίπεδο στόχων, Κατευθυντηρίων Γραμμών για την Απασχόληση (ΚΓΑ) και σημείων αναφοράς (benchmarks) για την ανάπτυξη της απασχόλησης, σε συνδυασμό με τη θέσπιση διαδικασιών παρακολούθησης της προόδου και αμοιβαίας αξιολόγησης (peer review) των κρατών μελών. Τα τελευταία με τη

σειρά τους ενθαρρύνονται ώστε να μεταφράσουν τους πολιτικούς στόχους που περιλαμβάνονται στις Κατευθυντήριες Γραμμές σε συγκεκριμένες εθνικές πολιτικές προσαρμοσμένες στο ιδιαίτερο κοινωνικοοικονομικό τους πλαίσιο, τις οποίες και υποβάλουν στην Επιτροπή. Στη συνέχεια, η Επιτροπή και το Συμβούλιο συνθέτουν τις εθνικές πολιτικές και υποβάλουν μια ετήσια αξιολόγηση της προόδου τους αλλά και της ΕΕ συνολικά. Από το 1999, η Επιτροπή εκδίδει Συστάσεις - που επικυρώνονται από το Συμβούλιο - προς τα κράτη μέλη για διορθωτική δράση.

Η ΕΣΑ έλαβε την σημερινή της μορφή κατά την δεύτερη αναθεώρησή της το 2005 στο πλαίσιο της ευρύτερης αναθεώρησης της Στρατηγικής της Λισσαβόνας. Η τελευταία μετονομάστηκε σε Στρατηγική για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση και η ΕΣΑ καταλαμβάνει κεντρική θέση συνιστώντας τον έναν από τους δύο βασικούς πυλώνες της. Στο πλαίσιο αυτό διαρθρώνεται σε 3 πρωταρχικούς στόχους:

- **πλήρης απασχόληση**
  - **αύξηση της ποιότητας και της παραγωγικότητας στην εργασία και**
  - **προώθηση της κοινωνικής συνοχής και ενσωμάτωσης,**
- και 3 τομείς προτεραιότητας:
- **προσέλκυση περισσότερων εργαζομένων στην αγορά εργασίας**
  - **αύξηση της προσαρμοστικότητας των εργαζομένων και των επιχειρήσεων και της ελαστικότητας των αγορών εργασίας και**
  - **περισσότερες επενδύσεις στο ανθρώπινο κεφάλαιο.**

Οι νέες Κατευθυντήριες Γραμμές για την Απασχόληση συνιστούν πλέον μαζί με τις αντίστοιχες της οικονομικής πολιτικής τις 24 Ολοκληρωμένες Κατευθυντήριες Γραμμές για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση, αντανακλώντας τις νέες προτεραιότητες της αναθεωρημένης Λισσαβόνας. Σηματοδοτούν, τέλος, την αφετηρία 2 νέων τριετών κύκλων διακυβέρνησης (2005-2008 και 2008-2010) και αποτελούν τη βάση για την εκπόνηση από τα Κράτη Μέλη Εθνικών Μεταρρυθμιστικών Προγραμμάτων.

Τολμώντας μια σύντομη αποτίμηση θα μπορούσαμε να επισημάνουμε ότι στην δωδεκάχρονη μέχρι σήμερα πορεία της η ΕΣΑ δεν κατάφερε να πετύχει την αρχικά φιλόδοξη στοχοθεσία της για ισόρροπη επιδίωξη του τριπτούχου: πλήρης απασχόληση, ποιότητα στην εργασία και κοινωνική συνοχή. Καταρχάς, όσον αφορά την πλήρη απασχόληση, η Ε.Ε. βρίσκεται σήμερα μακριά από την επίτευξη του ποσοτικού στόχου του 70% για το 2010 (αντίστοιχο ποσοστό για το 2008: 65.9%). Η μη ικανοποιητική επίδοση στον τομέα αυτό αποδίδεται κυρίως στην αποτυχία προσέλκυσης περισσότερων ανθρώπων στην αγορά εργασίας, είτε λόγω έλλειψης των κατάλληλων προσόντων, είτε λόγω του ότι η εργασία δεν είναι ελκυστική. Γι' αυτό και η έμφαση δίνεται στην προώθηση πολιτικών που στοχεύουν στην αύξηση της

προσφοράς εργασίας μέσω της ενίσχυσης των ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης αλλά και στην αύξηση της ευελιξίας στην αγορά εργασίας. Η πιθανότητα να μην υπάρχουν αρκετές ή κατάλληλες θέσεις εργασίας δεν απασχόλησε ποτέ ιδιαίτερα τους αξιωματούχους της ΕΕ.

Ύστερα, η ποιοτική εργασία και η κοινωνική συνοχή σταδιακά υποβαθμίστηκαν από ισότιμοι στόχοι της ΕΣΑ. Όσον αφορά την πρώτη, ενώ βρέθηκε στην κορυφή της ατζέντας της ΕΕ στη Σύνοδο της Λισσαβόνας το 2000 και παρά το γεγονός ότι η Επιτροπή αφιέρωσε μια ολόκληρη Ανακοίνωση για το ζήτημα αυτό το 2003, τελικά παρέμεινε στο επίπεδο της ρητορικής και σταδιακά παραγκωνίστηκε προς όφελος της ευελιξίας. Όσον αφορά τη δεύτερη, η υποβάθμισή της υπαγορεύτηκε από την γενικότερη εγκατάλειψη της ισότιμης προσέγγισης του τριπτούχου οικονομική ανάπτυξη, απασχόληση, κοινωνική πολιτική, που καθιέρωνε ο αρχικός στρατηγικός στόχος της Στρατηγικής της Λισσαβόνας τον Μάρτιο του 2000 όταν αναφερόταν μεταξύ άλλων στην ανάγκη επίτευξης «...μεγαλύτερης κοινωνικής συνοχής». Η αναθεωρημένη Στρατηγική για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση (2005) δίνοντας, όπως υποδηλώνει και ο τίτλος της, έμφαση στην ανάπτυξη και την απασχόληση, υποβάθμισε την κοινωνική διάσταση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης θέτοντας την κοινωνική συνοχή